

ЛІТЕРАТУРА:

1. Оксана Кікінежді, м. Тернопіль Паритетна демократія: Гендер у освітній парадигмі вищої школи: досвід та перспективи <http://gender.at.ua/publ/2-1-0-144>
2. Попова Л.В. Гендерная социализация в детстве (или что нужно знать воспитателям о том, как девочки и мальчики научаются «быть женщинами и мужчинами» // http://www.wsu.ru/grc/e-librari/files/gendernaya_sotsializatsiya.doc
3. www.ukrcensus.gov.ua/ukr/gr/diarg.php
4. Практикум по тендерной психологии /Под ред. И.С.Клещиной. – СПб.: Питер, 2003. – 479 с.: ил. – (Серия «Практикум по психологии»).
5. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: Учебн. пособ. - М.: РОУ, 1996. - С. 140-150.
6. Bem S. L. The measurement of psychological androgyny. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1974
7. <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/N27-fem.htm>
8. Психология личности: Словарь справочник /Под ред. П. П. Горностая и Т. М. Титаренко. - К.: Рута, 2001. - 320 с.

Озолнієце О.

Науковий керівник – Яцук О. В.

МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРОМОВНИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МОРФОЛОГІЇ

Відродження національної школи і реформування освіти в Україні є вимогою часу. Цей процес зумовлений змінами в суспільно-політичному житті і засвідчений Законом про освіту, Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття), концепцією мовної освіти.

Курс української мови – важлива складова загального змісту початкової освіти, оскільки мова виступає основним засобом опанування інших шкільних дисциплін. Формування культуромовних навичок – одна з основних проблем сучасної методики навчання мови, оскільки відсутність належного зв'язку між теоретичними знаннями і практичними вміннями породжує різного типу мовленнєві помилки й недоліки.

Проблема формування культуромовних навичок та культури мовлення завжди була у центрі посиленої уваги вітчизняних лінгвістів і методистів (М.А. Жовтобрюх, І.К. Білодід, Н.Д. Бабич, О.М. Біляєв, А.П. Канищенко, А.П. Коваль, Л.І.Мацько, М.І. Пентилук, М.М. Пилинський та ін.).

Окремі аспекти формування культуромовних навичок школярів початкової ланки знаходимо аналізуючи дослідження методичного характеру, зокрема, актуальними є такі питання: становлення і розвиток орфоепічних норм мовлення молодших школярів (М.Л. Микитин), формування орфографічних норм української мови (Р.І. Черновол-Ткаченко) тощо. На культуромовну спрямованість уроків рідної мови в початковій школі вказують А.Й. Багмут, Л.О. Варзацька, Т.Ф. Потоцька, Т.Г. Рамзаєва, Г.О. Фомічова, Г.Т. Шелехова, Н.А. Васильківська та ін.

Водночас аналіз шкільної програми, навчально-методичної літератури для 1–4 класів, недоліки існуючої практики переконують, що методика формування культуромовних навичок в учнів початкових класів засобами морфології розроблена недостатньо.

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей формування культуромовних навичок учнів початкових класів засобами морфології.

Формування культуромовних навичок молодших школярів – одне з головних завдань навчання рідної мови, умова успішного розвитку мовлення. На уроках української мови, читання й інших предметів реалізується складна система збагачення й активізації нових слів – як спеціальних, так і загальноживаних. Ця система розглядається як складова частина розвитку культуромовних навичок учнів.

Цілеспрямованими завданнями з культури мовлення насичені майже усі вправи з української мови (робота над синоніми, антоніми, омоніми, над вживанням слів в окремих комунікативних ситуаціях). Формування культуромовних навичок учнів проводиться переважно практично [8; 10; 12].

Аналіз мовознавчої літератури [3; 5; 9; 10 та ін.] дозволив визначити семантичні і граматичні функції, семантико-стилістичні властивості частин мови, їхню роль як засобу розвитку культуромовних навичок учнів. Це важливе підґрунтя для ознайомлення молодших школярів з іменниками, прикметниками, дієсловами, числівниками, прийменниками,

сполучниками, частками на теоретично-практичному рівні, на що націлює комунікативний підхід до вивчення шкільного курсу рідної мови.

Визначено, що у морфологічну структуру мови входять парадигми відмінюваних частин мови (іменників, прикметників, займенників, числівників і дієслів) та морфемна структура усіх частин мови, тобто класів слів, як змінних, так і незмінних. Кожна відмінювана частина мови має характерні парадигматичні мікросистеми, які створюють систему парадигм даної частини мови. В основу розподілу слів на лексико-граматичні класи (частини мови) покладено морфологічний принцип, що доповнюється синтаксичним і лексико-семантичним [6, с. 41].

У початковій школі діти ознайомлюються з усіма основними частинами мови; у процесі вивчення останніх відбувається:

- ознайомлення з такими самостійними частинами мови, як іменник, прикметник, дієслово, числівник, особові займенники, прислівник і з службовою частиною мови прийменником (без уживання термінів «самостійні» і «службові» частини мови);
- усвідомлення того, що кожне слово є назвою предмета, ознаки чи дії і відповідає на питання *хто? що? який? яка? яке? що робить? скільки? котрий?*;
- засвоєння форм словозміни, передбачених програмою вивчення частин мови;
- засвоєння орфографічних правил, таких як правопис відмінкових закінчень іменників і прикметників, особових закінчень дієслів тощо;
- розвиток усного і писемного мовлення учнів шляхом збагачення їх словника новими іменниками, прикметниками чи дієсловами, уточнення змісту окремих слів, розвитку уміння добирати слова для передачі своїх думок;
- з'ясування синтаксичної функції слова (частини мови) [7].

У мовленні дітей, які щойно прийшли в школу, є значна кількість недоліків, тому потрібно ретельніше працювати над помилками, яких діти припускаються в усному мовленні. Отже, вчитель вже з першого класу повинен особливу увагу звертати на збагачення лексичного запасу мовлення школярів.

До морфологічних значень належать рід, число, відмінок, здрібнілість, одиничність (у іменників); ступені порівняння (у прикметників); час, вид, стан (у дієсловах); синтаксичні значення – предикативність, узгодження, керування, головні й другорядні члени речення [5]. Оволодіти граматичною будовою української мови – це значить навчитись утворювати від однієї основи форми однини і множини теперішнього, майбутнього, минулого часу, відмінювати слова за відмінками та особами, вживати слова з суфіксами та без них, правильно вживати рід іменників, самостійно утворювати граматичні форми за аналогією, оволодіти складносурядними і складнопідрядними реченнями відповідно до граматичних законів та правил української мови [10].

Щодо граматичних помилок, то серед них, залежно від порушення конкретної граматичної норми можна виділити словотворчі, морфологічні і синтаксичні. Словотворчих помилок порівняно мало, і являють вони собою неприйнятні в літературній мові утворення, наприклад: *Галін* (від *Галя*), *дочкин* (від *дочка*), *з року в рік* (*рік у рік*), *яккраще* (*якнайкраще*).

Морфологічна група помилок пов'язана з порушенням норм утворення форм слова: неправильним або невдалим словотворенням, утворенням форм іменників, прикметників, помилковим написанням особових закінчень дієслів, відмінкових закінчень числівників [11]. Помилки у вживанні роду, числа, відмінка іменників та прикметників відносять до морфологічних. Наприклад: *зірвала жолудю*; *вушки*.

Більш поширеними є помилки в морфологічних формах слів: *баче, хотять, самий прекрасний*. Стійкими все ще залишаються помилки у вживанні словосполучень числівників з іменниками на позначення часу: *в шість годин, (о шостій годині), без чверті десять (за чверть десяти), п'ять хвилин десяти (п'ять хвилин на десяти)* [2].

Із синтаксичних помилок слід насамперед вказати на неправильну побудову дієслівних словосполучень. Каменем спотикання тут здебільшого є словосполучення з прийменником *по*: *по закінченні (після закінчення) школи, по цій причині (з цієї причини), скучати по матері (за матір'ю)*. Іноді можна почути таке: *розкажи за брата (про брата), при житті (за життя) письменника, іти до школи (в школу), іду на річку (до річки), іди за водою (по воду)*.

Усі розглянуті типи помилок і недоліків трапляються в обох формах мовлення. Однак, у кожній з них наявні й такі, що властиві їй як специфічному виду мовленнєвої діяльності. Відповідно функціонують ці помилки тільки в одній із форм — або в усній, або в писемній. Тому розрізняють групи помилок, властивих тільки усному мовленню, а також помилки, властиві тільки писемному мовленню [1].

З перших уроків учитель повинен вчити школярів граматично правильного мовлення. Поступово переходячи від простих до складних граматичних конструкцій, можна навчити дітей літературного мовлення.

Форми роботи, передбачені нами під час використання засобів морфології у процесі формування культуромовних навичок у молодших школярів, — це вправи і завдання навчального, розвивального, проблемного, тренувального й ігрового характеру. Вони розміщені у порядку наростання складності завдань. Програмовий матеріал ілюструвався підібраними поетичними творами (переважно дитячої літератури), значною кількістю українських прислів'їв, приказок, пісень, загадок, скоромовок, образних порівнянь, народних прикмет, приповідок, уривками з прозових творів класичної та сучасної української літератури.

Отже, успіх розвитку культуромовних навичок визначали такі чинники: зв'язок із морфологією, активне використання засобів частин мови; добір ефективних методів і прийомів вивчення морфологічних явищ; виконання різноманітних вправ, що забезпечують активність мовленнєвої діяльності учнів; запобігання культуромовним помилкам у письмових роботах та усних висловлюваннях учнів; постійна робота над розвитком культури мовлення молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бадер В. Класифікація помилок у мовленні молодших школярів / В. Бадер // Рідна школа. – 1999. – №9. – С. 53–55.
2. Барановська Л. В. До теоретичних засад формування культури мовлення / Л. В. Барановська // Педагогіка і психологія. – 2007. – №3. – С. 33–37.
3. Безпояско О. К. Граматика української мови: Морфологія: [підручник] / О. К. Безпояско. – К.: Либідь, 1993. – 344 с.
4. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі / Вашуленко М. С. . – К.: Освіта, 2006. – 236 с.
5. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець. – К.: Пульсари, 2004. – 398 с.
6. Грищенко А. Частини мови у структурі словосполучення і речення / А. Грищенко // Українська мова і література в школі. – 2008. – №7. – С. 39–45.
7. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови: [навч. посібник] / С. І. Дорошенко. – К.: Вища школа, 1992. – 380 с.
8. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення / С. І. Дорошенко. – Харків: ОВС, 2002. – 144 с.
9. Казнадзей К. Частини мови: Методичні рекомендації / К. Казнадзей // Початкова школа. – 2003. – №11. – С. 66–74.
10. Кацюк Л. В. Розвиток культуромовних умінь / Л. В. Кацюк // Початкова школа. – 2003. – №2. – С. 25–29.
11. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика / М. І. Пентилюк. – К.: Вежа, 1994. – 240 с.
12. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – К.: Магістр. – 1997. – 255 с.

Вольшаницька І.

Науковий керівник — доц. Корміло О.М.

ПІЗНАВАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ОСНОВА УСПІШНОСТІ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуальність дослідження. Молодший шкільний вік це такий етап у розвитку дитини, коли вона вперше включається в нову соціально-значиму діяльність, важливу не тільки для неї, а й для оточуючих. Новою діяльністю стає учіння, яке варто розглядати як специфічну форму індивідуальної активності, керованою свідомою метою та спрямованою на засвоєння знань, формування навичок, вмінь та розвиток самого учня [3, с.12]. Успіх в учінні залежить не лише від здібностей і знань, а й від мотивації учня. Власне молодший шкільний вік являється початком становлення мотивації навчання, і часто від бажання вчитися у початковій школі залежать успішність та прагнення до учіння у середніх та старших класах.

Теоретично-методичну основу нашої роботи становлять провідні ідеї Л. Божович, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, А. Маркової, М. Матюхіна, М. Алексєєва, Г. Костюка, Д. Ельконіна, В. Давидова, Н. Морозова, Л. Славіна, О. Скрипченка та інших. Мотивація нами розглядається як процес спонукання до діяльності певним мотивом для досягнення поставленої